

Tele

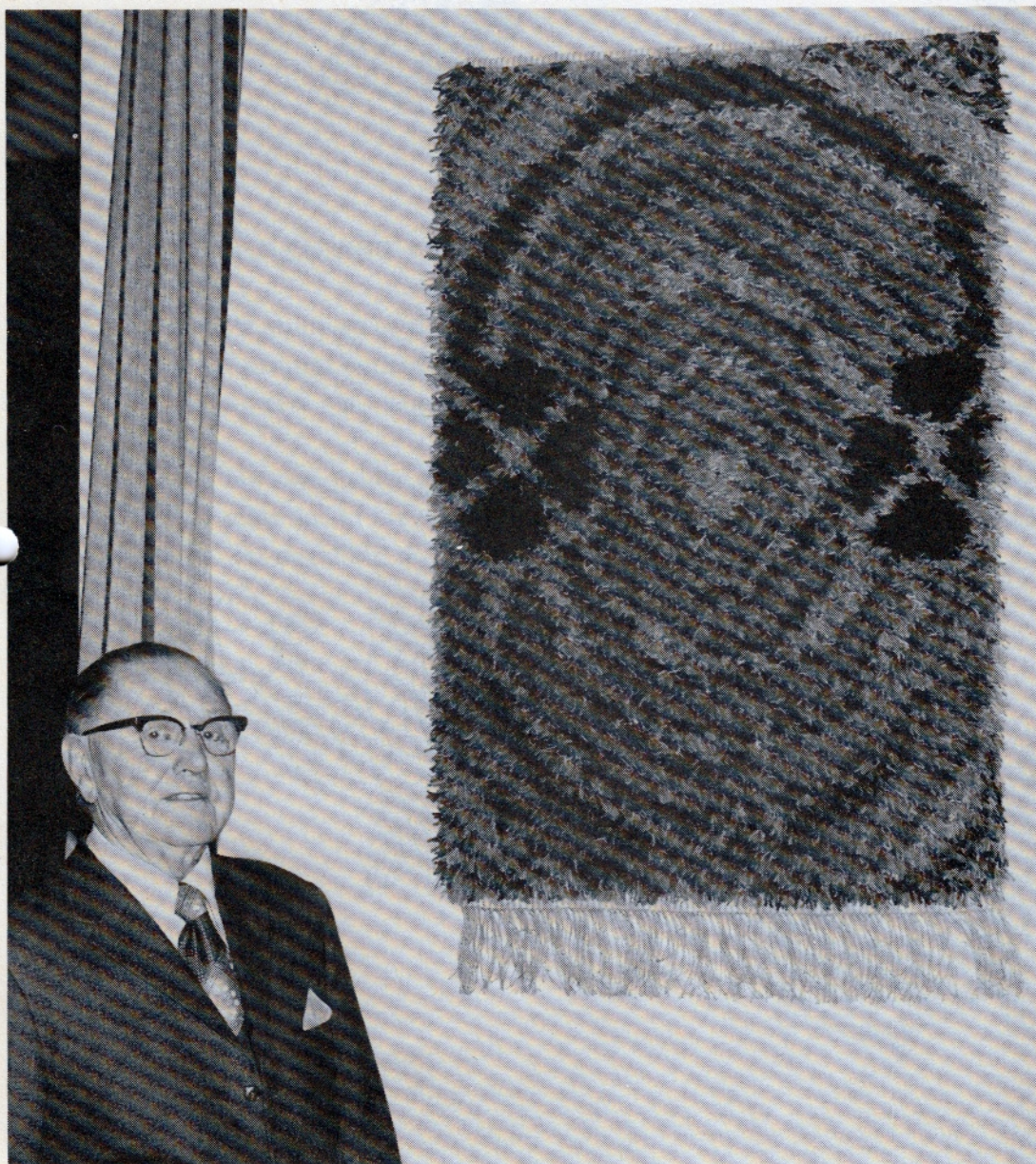
PENSJONISTEN

Nr. 2 august 1977

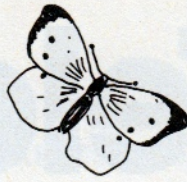
ORGAN FOR TELEVERKETS PENSJONISTFORBUND

Red. T. Opsann

4. årgang

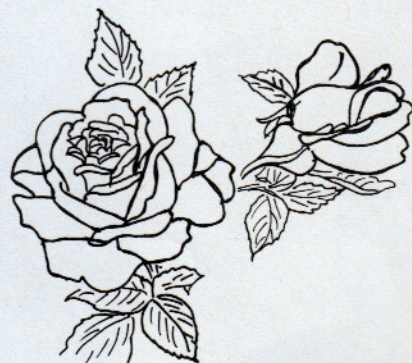

Denne vakre Rauma-ryen i orange, rødt og brunt er knyttet av pensjonist Harry Olsen. Den gleder alle som kommer til pensjonistrommet i Oslo.

Mel.: "Tipperary"

Det er en fin ting å vinne venner
og saa lett går det til!
Den som sitter her ved din side
kan du vinne med et smil.
Du skal aldrig mer alene
i mørke natten gå.
Det er en fin, fin ting å vinne venner.
Du kan gjøre det nå.

DET KONGELIGE FORBRUKER- OG
ADMINISTRASJONSDEPARTEMENT

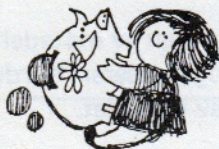
STATENS PERSONALDIREKTORAT

P M

PERSONALDIREKTORATETS
ELDING NR. 20 / 77

Datum
3.6.77

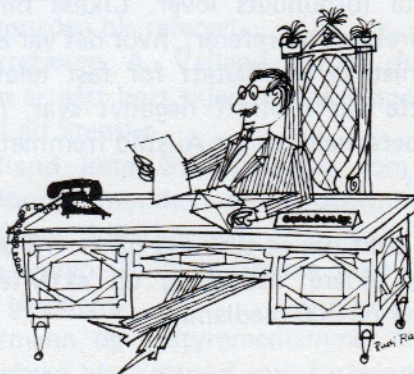
Gjelder Statens personalhåndbok
pkt. 231.85

AVLØNNING AV PENSJONISTER

På grunnlag av de nye lønninger for offentlige tjenestemenn fra 1. mai 1977 fastsettes godtgjørelsen til pensjonister, som tas inn i tjenesten igjen for kortere eller lengre tid, til kr 134,- pr. dag med virkning fra 1. mai 1977.

Når det gjelder de nærmere retningslinjer for avlønningen av pensjonister, vises det til brev av 8. februar 1956 og 15. januar 1957 (jfr. rundskriv av 21. mai 1976, P-34/76 og 21. juni 1976, P-43/76).

Referat fra TØNSBERG teleområdes PENSJONISTERS møte 30. mars 1977

Møtet ble holdt i montørstasjonens kantine på Kjelle kl. 1900. På et møte 24. november 1976 arrangert av Televel, for Tønsberg teleområdes

De av pensjonistene som er interessert i dette var av Paulsberg innkalt, sammen med ektefeller, til møte for å vedta lover og danne styre for foreningen.

Det var møtt frem 16 pensjonister.

Dessuten møtte telesjefen, en del av Televels styre og representanter for KTTL, NTTF og TMLF.

Fra Oslo møtte Paul Strøm, sekretær i Televerkets Pensjonistforbund. Strøm møtte i stedet for formannen som var forhindret fra å møte.

Paulsberg ønsket velkommen og ga ordet til Strøm. Strøm takket for innbydelsen og hilste fra formannen, Terje Opsann. Strøm opplyste at Televerkets Pensjonistforbund var ganske nystartet, knapt 1 år gammelt.

Det er stor interesse innen forbundet for å få dannet pensjonistforeninger innen landets teleområder. Forbundet har bedt teleområdesjefene i landet om en oppgave over alle televerkets pensjonister med tanke på å få dannet foreninger.

Kontingenten til forbundet er kr. 5,- pr. medlem pr. år.

Strøm refererte forbundets lover. Likeså ble et skriv til Teledirektoratet referert, hvor det var bedt om at pensjonistene blir fritatt for fast telefonavgift. På dette var mottatt negativt svar, men saken var via personaldirektør Austlid fremmet for departementet.

Det var videre søkt om et tilskudd på kr. 10 000,- til forbundets videre utbygging og aktiviteter. Forbundet teller nå 900 medlemmer.

Det arbeides blant annet for å få i stand en årlig legekontroll for pensjonistene.

Paulsberg takket Strøm for orienteringen.

pensjonister ble tidligere telegrafbestyrer Paulsberg valgt til å ta seg av å få i stand en pensjonistforening i teleområdet.

Televel sørget for bevertning, og etter en hyggelig pause med kaffe og snitter, refererte Paulsberg forslag til lover for foreningen.

Et forslag fra en av møtedeltakerne om at formann, sekretær og kasserer burde velges i Tønsberg ble nedstemt av flertallet.

En gikk så over til valg. Paulsberg ble enstemmig valgt til formann.

Til styret ellers ble foreslått:

Henry Vestby, Larvik
Torborg Kjeldsen, Larvik
Ruth Waal Hansen, Tønsberg
Ole Johansen, Tønsberg
Solveig Moe, Horten.

Det ble foretatt skriftlig avstemming og resultatet ble:

Ruth Waal Hansen, 13 stemmer
Solveig Moe, 13 stemmer
Henry Vestby, 12 stemmer
Ole Johansen, 11 stemmer.

Disse vil da bli tildelt sine verv i styret.

Torborg Kjeldsen fikk 10 stemmer og ble sammen med Peder Jacobsen, Sandefjord, John Nilsen, Horten, Signe Nossun, Sandefjord og Bjarne Thorvaldsen, Holmestrand valgt til varamenn.

Valgkomite ble: Asle Aslesen, Horten, Rolf Lysheim, Sandefjord og Rolf Scharning, Tjøme Radio.

Paulsberg opplyste at pensjonistenes ektefeller kan bli fullverdige medlemmer av foreningen ved å betale kontingent. Dette vil bli tatt opp på et senere møte.

Som årskontingent var foreslått kr. 20,-. Ruth Waal Hansen foreslo kr. 25,-. Dette ble enstemmig vedtatt.

Strøm leste to prologer. Den ene var laget av J. Stabell-Hansen til avslutningsfesten ved forbundets første ordinære landsmøte. Begge prologene var gjengitt i Telepensjonisten, en avis som utgis av forbundet og sendes medlemmene. Strøm avsluttet med å ønske foreningen lykke til.

Paulsberg takket Strøm og uttrykte håpet om at forbundet ville få glede av den nystartede foreningen.

Rolf Viggo Sørensen gratulerte og ønsket til lykke på vegne av TMLF, som lovet å stille seg velvillig når det gjelder søknad om økonomisk støtte.

Telesjefen ønsket foreningen til lykke på vegne av Tønsberg teleområde. Han sa at vi alle er tjenestemenn, noen nåværende, noen tidligere, og alle er vi pensjonister, noen nåværende og noen vordende. Han sa videre at selv om foreningen ikke er et tjenestlig organ er den likevel en styrke for teleområdet. Han ga sin anerkjennelse til Paulsberg som hadde arbeidet med å få foreningen istand.

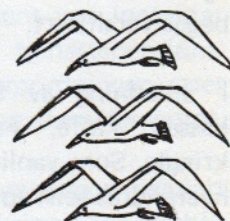
Paulsberg takket så til slutt møtedeltakerne og han takket Televel som hadde stått for kveldens arrangement.

Møtet ble hevet kl. 2130.

Pernille Brekke
sekr. Televel

HILSEN FRA

BERGENSPENSJONISTENE

Vi har nå tatt sommerferie fra "treffene" og gir her et glimt fra vår møtevirksomhet hittil i år.

25. januar 1977 møttes 50 medlemmer på Markeveien. Underholdning ved Fyllingsdalens husmor-orkester som humørfylt spilte, sang og optrådte i forskjellige forkledningner. De var meget morsomme og fikk pensjonistene med på notene. God kaffe og små rundstykker med godt pålegg falt også i smaken. Valland annonserte at vi skulle gå i gang med trim om tirsdagene, og treffet 8. februar -77 ble innledet med trim under hans ledelse. Ellers ikke noe fastlagt program, men de fremmøtte 40 hygget seg sammen ved samtaler og kortspill. 22. februar -77 fortsatte vi med trimmen. Vi hadde musikkunderholdning ved en "hyggepianist", Henrik Halvorsen, og som sedvanlig god kaffe og rundstykker. 37 medlemmer til stede. Alf Falch refererte et forslag til tur til Wien i slutten av mai.

2. mars -77 var det årsmøte, og det var på dagen 5 år siden foreningen ble stiftet. 56 medlemmer kom til møtet.

Formannen Alf Erichsen ønsket velkommen og innledet møtet med en andakt over ordene "Ha tro til Gud".

Dagsorden ble referert.

Sekretæren A. Valland mintes de medlemmene som er gått bort siden forrige årsmøte, Anders Rør og Leif Stensbø.

Valland leste årsberetningen som ble godkjent. Valborg Amundsen ga en beretning om tirsdags-treffene på Markeveien.

Kassereren Gunnvor Gjerme leste regnskapet som ble godkjent.

Formann og 3 styremedlemmer sto på valg. Alf Erichsen ble gjenvalgt som formann med akklamasjon. 2 av styremedlemmene ble gjenvalgt. Sanna Hovland Pedersen ønsket å tre ut av styret, og i hennes sted ble valgt Solveig Telnes.

Styret har i dag følgende sammensetning:

Formann:	Alf Erichsen
Nestformann:	Solveig Telnes
Sekretær:	Arnold Valland
Kasserer:	Gunnvor Gjerme
Styremedlemmer:	Valborg Amundsen, J. Stabell-Hansen, Martha Madsen
Varamenn:	R. Drevelin Olsen, Odin Hovland.

Videre var det valg på revisor, valgkomite og arrangementskomite.

Foreningen har 137 medlemmer.

Stabell-Hansen holdt en kort minnetale over distriktsdirektør Leif Saanum som han hadde arbeidet sammen med i mange år.

På oppfordring leste Stabell-Hansen senere foreningens hilsen til Terje Opsann på 75-årsdagen, og sin egen hilsen til Kronprins Harald på 40-årsdagen, begge versifisert.

I anledning av 5-årsdagen spanderte foreningskassen kaffe, karbonadesmørbrød, tebrød og kringle. Som vanlig hygget pensjonistene seg stort i hverandres selskap.

8. mars møttes vi atter på Markeveien til trim, allsang og spill etc. Fru Øye spilte piano og en "utenforstående" mann leste egne dikt, både alvorlige og underfundige. Det var godt fremmøte, 45 medlemmer.

A. Valland refererte noen turforslag fra Folkeferie, og turen til Wien i slutten av mai ser ut til å bli virkelighet.

Treff 22. mars. 42 fremmøtte. Trimmen bortfalt da Valland var forhindret. Skuffelse over dette. Dagny Vikernes spilte for oss til "aftensmaten" ble servert – og det var et hyggelig innslag. Etter bordet viste kontorsjef Sunde fra Folkeferie film fra Wien og gjennomgikk reiseruten for vår planlagte tur. Så gikk de ivrigste bridgespillerne til sitt spill, kjøkkengjengen til oppvasken, og de øvrige pratet ivrig.

Fru Strand Nilsen leste en koselig Bergenshistorie fra gamle dager.

Tiden går fort i godt selskap, og vi skiltes med ønske om god påske.

19. april Markeveien igjen. 35 til stede til trim, bridge, kaffe og en pratestund. Vi koset oss dessuten med fru Øyes spill og sangbøkene.

Torsdag 5. mai blir siste treff før sommeren og vil bli arrangert som en "blåtur".

Blåturen var en biltur langs Nordåsvannet til Søreide, deretter forbi Steinsviken, Rådal, Nesttun, Paradis og opp til toppen av Nattlandsfjellet. Vi var mange som ikke hadde vært i denne nye bydelen med sin flotte bebyggelse tidligere. Vi spaserte rundt i ca. 3/4 time og nøt den praktfulle utsikten og frisk fjelluft. Så bar det nedover til et annet sted på Landås, nemlig Lærerskolen. Vi spiste i kafeteriaen og bega oss derfra til et auditorium hvor vi fikk en konsert ved organist Rolf Sand Lunde med tre unge sønner. Flygel, trompet og to fioliner. Festlig!

Til slutt fortalte lektor Hauken på en lun og levende måte om skolen. Skisserte hele anlegget på veggtafelen og kom inn på forskjellige fag som det undervises i, og besvarte spørsmål fra tilhørerne.

Etter takk og konfekt til organist og lektor tok vi buss hjem.

27. april hadde vi medlemsmøte på Terminus med 51 deltagere. Alf Erichsen åpnet med andakt, og vi sang "No livnar det i lundar". Referat fra siste kvartalsmøte ved A. Valland. Konditor Helgesen kåserte om Ole Bull, og pianisten Robberstad spilte komposisjoner av Bull, Chopin og Mozart. Det var et meget interessant foredrag, og vi fulgte oppmerksomt med. Vi fikk høre om Ole Bulls triumfer, om mange samtidige store kunstnere som var hans nære venner, om hans koloni "Oleana" i Pennsylvania, om hans hus på Lysøen, og om hans gravferd hvor hele Bergen var møtt frem da hans bære kom med båt fra Lysøen til byen.

Bifallet var hjertelig og langvarig.

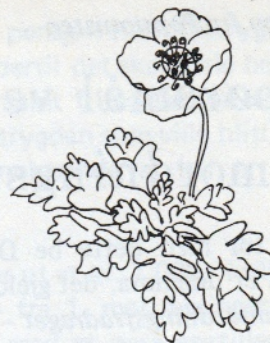
Etter kaffepausen fikk vi besøk av Sunde fra Folkeferie som hadde med seg en ung mann som skal være reiseleder for oss. Han svarte på de mange spørsmål og sa at han gledet seg til turen. Det samme gjør vi!

God sommer!

S.T.

SAMORDNING AV PENSJONER

Samordning av de forskjellige pensjonsordninger har skapt hodebry og irritasjon blant landets pensjonister. Vi forstår godt deres reaksjoner. Det er nærmest håpløst for utenforstående å sette seg inn i alle samordningsbestemmelsene, og dermed har pensjonistene heller ingen mulighet til å kontrollere sine egne pensjonsberegninger.

FF har bedt sosialminister Ruth Ryste redegjøre nærmere for samordningen av pensjoner i Statens pensjonskasse:

Etter hvert som vårt pensjons- og trygdesystem ble bygd ut, fikk stadig flere personer rett til pensjonsytelser fra to eller flere pensjonsordninger samtidig. Det ble da nødvendig å få samordningsregler, slik at den enkelte får en rimelig samlet pensjon sett i forhold til den inntekt som er falt bort.

Opprinnelig var samordningsreglene tatt inn i de enkelte pensjonslover. Men fra 1. januar 1959 ble det satt i verk en egen samordningslov i forbindelse med opphevingen av behovsprøvingen av den da-gjeldende alderstrygd. Samordningsloven som datert den 6. juli 1957, gjelder i dag i hovedtrekk for samordning av offentlige tjenstepensjoner, krigspensjoner og ytelser fra folketrygden.

Også de private tjenstepensjonsordninger har samordnet sine ytelser til ytelser fra andre pensjonsordninger og ytelser fra folketrygden. I disse ordninger er vanligvis samordningen innebygd i regelverket for vedkommende pensjonsordning. Både offentlige og private tjenstepensjonsordninger er supplerende pensjonsordninger til folketrygden. Folketrygden er den grunnordning som omfatter alle.

Når det gjelder tjenstepensjon fra Statens pensjonskasse, er det forskjellige regler for samordning med grunnpensjon og tilleggspensjon fra folketrygden.

Samordningsfradraget for folketrygdens grunnpensjon skal svare til 3/4 av grunnbeløpet i

folketrygden når tjenstepensjonen er beregnet etter full pensjongivende tjenestetid. Er tjenstepensjonen beregnet etter redusert tjenestetid, skal samordningsfradraget reduseres tilsvarende.

Hele tilleggspensjonen går til fradrag i tjenstepensjonen hvis denne er beregnet etter full pensjongivende tjenestetid. Ved redusert tjenestetid reduseres samordningsfradraget forholdsmessig. Samordningsfradrag for sært tillegg og ventetillegg fastsettes på tilsvarende måte.

Folketrygdpensjon som er opptjent ved inntekter som ikke er pensjongivende i tjenstepensjonsordningen, blir holdt utenfor samordningen etter nærmere regler som er fastsatt av departementet.

Folketrygdpensjonene blir som hovedregel regulert pr. 1. januar. Statspensjoner og krigspensjoner blir vanligvis regulert pr. 1. mai i forbindelse med lønnsreguleringene for de offentlige tjenstemenn. Den omstendighet at pensjonen ikke blir regulert samtidig, medfører komplikasjon for samordningen.

Når folketrygdpensjonen blir forhøyet, skal samordningsfradraget i tjenstepensjonen settes opp, selv om tjenstepensjonen ikke blir forhøyet samtidig. De fleste statspensjonister vil derfor som regel få liten eller ingen økning i samlet pensjon pr. 1. januar i forbindelse med økningen i folketrygd-satsene. Statspensjonistene får sine pensjoner forhøyet pr. 1. mai når de offentlige tjenstemenn får sine lønninger regulert. Statens pensjoner og statens lønninger reguleres på denne måten helt i takt med hverandre, noe som gir statspensjonistene svært gode pensjonsvilkår. Statspensjonistene har til dels betydelig høyere samlet pensjon enn de som bare mottar folketrygd.

Det er helt nødvendig å ha regler om samordning av pensjoner og trygdeytelser for at den enkelte pensjonist skal få en pensjon som er rimelig i forhold til den arbeidsinntekt vedkommende hadde.

Spørsmål vedrørende Statens pensjonskasse – samordningsfradraget – folketrygden

Jeg tør med dette be Dem vennligst hjelpe meg med et dilemma, det gjelder: *Statens Pensjonskasse – Samordningsfradraget – Folketrygden – ?*

Jeg er enke etter baneformann ved N.S.B. Jernbanens Pensjonskasse er som kjent "overtatt" av Statens P.ks. –

Etter pensjonsreguleringen pr. 1/7 1976 har jeg fått opplysning om at *hele Folketrygdens grunnbeløp* – kr. 1 009,- pr. mnd. blir *trukket* fra statens p.ks. og oversendt Trygdekontoret.

Samtidig meddeler Trygdekr. at

trygden er	kr. 1 009,-
Særtilllegg	kr. 253,-
Kompensasjonstillegg	kr. 42,-
Vanlig trygd	kr. 1 304,-
Tilskudd fra Pensjonskassen	kr. 638,-
	kr. 1 942,-
– skattetrekk	kr. 187,-
	kr. 1 755,-
Statspensjonen er oppgitt til	kr. 1 647,-
Tillegg fra F. trygden ?	kr. 108,-

I 1975 var skatteprosenten 11 %. Trekket skulle vel da godt og vel gjelde *hele* skattepensjonen? Årets skattekort viser 27 % trekk *utenom* alderstrygden? – D.v.s. av statspensjonen?

Det året folketrygden ble gjennomført ble det opplyst at "Samordnings-fradraget" skulle utgjøre *halv* alderstrygd mot *tilskudd* av *full* trygd fra Folketrygden!

I statsbudsjettet for 1977 er opplyst at trygden pr. 1/1 1977 for enslige skal bli kr. 17 875,- pr. år = ca. 1 406,- pr. måned *uten skatt* med løfte om tillegg senere i året!

I radio forleden ble statsråd Ruth Ryste spurt hvordan man ville ordne seg med høyere trygd når Folketrygden på forhånd er i underskudd, – og fikk til svar at det *skal tas fra andre grupper!* – Refleksjoner gir seg selv! – I første rekke blir selvfølgelig Statens Pensjonskasse "tappet" slik at statspensjonistene – ihvertfall de gamle *lavtlønnede* – helt blir overtatt av Folketrygden i klasse med de senere trygdede, bare med den forskjell at førstnevnte har *skatteplikt!* –

Det er mulig det mere er en følelssak fra min side – jeg er dessverre ikke matematiker – men jeg kan ikke fri meg fra tanken at dette er mildest talt – en urettferdig "manipulering" overfor de gamle sliterne som gjennom hele sitt arbeidsliv ble trukket for pensjonstilskudd; i relasjon til de trygdede i dag.

I *tankeflukt* kan nevnes at da min mann begynte ved N.S.B. linjeavd. i begynnelsen av 1920-årene, ble han hele det første året trukket *kr. 100,- pr. mnd.* til Pensjonskassen av den usle lønnen den gang, for å bli ajour ved pensjonsalderen. Jeg skulle gjerne høre Forbundets stilling til ovennevnte spørsmål.

Har samordningsfradraget til Folketrygden virkelig vært påregnelig fra første stund?

Kanskje vi kunne få en utredning i "Pensjonisten" om dette forhold, det er sikkert flere gamle som ikke begriper noe av det hele!

Jeg takker på forhånd for svar, og tegner med hilsen

ærb. Margit Heggen

— Kvinnene sier at de vil ha flere rettigheter. Jeg vet sant for dyden ikke hva det skulle være for noen. Du tyranniserer meg, vår datter tyranniserer oss begge, og hus-hjelpen tyranniserer hele familien. Er ikke det nok?

— Hva skal du gjøre når du blir stor, gutten min?

— Jeg skal hjelpe min far.

— Det var en pen tanke. Og hva gjør din far?

— Han lever på sin formue.

MISFORSTÅELSER

Folketrygden omfatter — med få unntag — alle som er bosatt i Norge, uansett statsborgerskap. *Folketrygden utbetales uavkortet.* Dersom en er berettiget til pensjon i andre innretninger som kommer inn under Samordningsloven, *skal samordningsfradraget alltid foretas fra disse.*

Minstepensjonen består av Grunnbeløpet, Særtillegget og Kompensasjonstillegget. Satsene er fra 1/1 1977: For enslig pensjonist kr. 1 092,-, for gift pensjonist m/ektefelle tillegg kr. 1 974,- og for ektepar som begge er pensjonister kr. 2 226,- pr. måned.

Det hersker, dessverre, mange misforståelser om disse ting og mindre blir det ikke etter å ha lest de forskjellige innlegg i "PENSJONISTEN" nr. 2 d.å. En innsender mener at samordningsfradraget bør vekk og finner ut at det en får beholde av folketrygden kun er kr. 32,- pr. mnd. Ser en nærmere etter så utbetaler folketrygden bl.a. nevnte beløp til hver av ektefellene når begge er pensjonister, men den samlede utbetaling er på kr. 2 226,- pr. mnd.

Nu nevnes Statspensjon i innlegget, la oss da tenke oss en statstjenestemann med en middellønn på kr. 60 000,- pr. år og fuldt medlemsskap i Statens Pensjonskasse. Tjenestepensjonen ville da ha blitt

kr. 39 600,- tillagt minste pensjon fra folketrygden for ektepar, kr. 26 688,- dertil det skattefrie beløp for eldre f.t. kr. 10 900,- samt fritagelse for avgift til pensjonsdelen til folketrygden som ville blitt ca. 2 500,-. Det må være innlysende at her er det snakk om ønskedrømmer.

En annen innsender regner ut at kr. 1 000,- i tillegg fra årsskifte og kr. 300,- fra 1. mai, betinger kr. 3,65 pr. dag, om en tar med at også særtillegget stiger i "takt" med Grunnbeløpet, blir nok nevnte beløp ikke så lite større.

En finner også et innlegg om et "papirløst" ekteskap. Først vil en meddele at etter de antydende opplysninger om den "eldre mann" vil han fra folketrygden kun få minstepensjon for enslig, det er mulig at hans "papirløse kone" også kan oppnå det samme, men i Folketrygdens vedtekter er det alltid anført: "ektepar" eller "gifte" og tror neppe at forholdet hverken står for juridisk eller annen vurdering.

Et annet sted nevnes et skattetrekk av statspensjon på 27 % mens det i oppstillingen anføres at av en nettopensjon på kr. 1 942,- trekkes kr. 187,- (11 g. i året), men dette blir jo kun 8,8 %. Alderstrygden er for øvrig *ikke skattefri*, men minstepensjonen ligger under det skattefrie beløp, hvilket ikke blir det samme. De 27 % er for øvrig beregnet for eventuell annen inntekt i løpet av året.

J. Økland
Samordningspensjonist

— Her kommer folk ustandselig og klager over ekspedisjonen — det er det, der ustandselig sinker ekspedisjonen!

Reglene for honnørbilletter bør endres

FORBRUKERRÅDET BER OM AT DEN NEDRE GRENSE PÅ 50 KM FOR HONNØRBILLETTER, BLIR OPPHEVET

På sitt siste møte vedtok Forbrukerrådet å henstille til Samferdselsdepartementet å endre regelverket for honnørbilletter.

Bakgrunnen for denne henvendelsen var et vedtak på Forbrukerrådets landsmøte, foranlediget av en henstilling fra årsmøtet i forbruker- og heimstellutvalget i Sogn og Fjordane.

Slik reglene i hovedtrekk er i dag, må en reise minst 50 km med samme transportselskap for å kunne få honnørbillett, dvs. billett med 50 % reduksjon. Ved bussreiser blir ikke ferjestrekninger regnet med i reiselengden. I utkantstrøk med mange ferjesamband hvor man krysser konsesjonsgrensene for selskapene, vil ordningen dessuten føre til at man selv ved reiser over 50 km ikke får rabatt, fordi det må løses ny billett for hver delstrekning.

Forbrukerrådet finner denne ordningen uheldig. Den virker diskriminerende for trafikantene som må fordele reisen på flere buss- og ferjeselskaper. Kravet om en minste reiselengde som kriterium for honnørbillett vil dessuten særlig ramme dem som er økonomisk dårligst stilt, og vil kunne representere en hindring for deres sosiale kontaktmuligheter.

Forbrukerrådet er klar over at en generell rabattordning uten hensyn til reiselengde, vil kunne føre til en nedgang i transportselskapenes inntekter, men antar at denne nedgangen delvis kan kompenseres av økt reisevirksomhet og bedre kapasitetsutnyttelse. Under enhver omstendighet mener Forbrukerrådet at hensynet til de forbrukergrupper det her er snakk om, bør tillegges avgjørende vekt ved vurderingen av ordningen med honnørbilletter.

— Her skal man sitte en evig tid og vente på toget — det venter såmænd aldrig på mig.

— Det er den fjerde bus, der er optaget — så nu går jeg ind i vandrebevægelsen!

Pensjoneringsforberedelse som ledd i eldreomsorgen

av Eva Beverfelt

Utallige er de foredrag og utredninger som slår fast i hvilken utstrekning levealderen er øket, hvilken tilvekst vi kan vente av eldre — absolutt og relativt i årene som kommer — og hvilken belastning forsørgelsen av eldre vil medføre for den arbeidsføre del av befolkningen. Så langt hersker det enighet. Det gjør det også når det gjelder formulering av en generell målsetning som "et godt liv i eldre år", "optimale trivselsmuligheter for eldre" o.l. Men hva er et godt liv i eldre år? Hvilke faktorer er av betydning for en optimal trivsel i pensjonsalderen — eller omvendt: Hva er det som skaper vansker, forårsaker mistrivsel og tilpasning? Om betydningen av endel faktorer som økonomi, helsemessige forhold og boligforhold vil det neppe herske tvil. Men når det i praksis gjelder planlegging og gjennomføring av tiltak, er ikke enigheten lenger påfallende, hverken når det gjelder hvilke tiltak som bør gjennomføres eller etter hvilke prinsipper tiltakene skal prioriteres.

Myndigheters og frivillige organisasjoners omsorg for eldre

Allerede i begynnelsen av 1950-årene ble det imidlertid både av sentrale myndigheter og frivillige organisasjoner erkjent et behov for en nærmere utredning og planlegging av eldreomsorgen, og to omfattende utredninger forelå ferdig i henholdsvis 1955 og 1956, nemlig innstillingen "Om boligspørsmålet og andre spørsmål vedrørende omsorgen for de gamle" — fra en offentlig oppnevnt komite og programskriftet "Vår aldrende befolkning" utarbeidet av et utvalg nedsatt av Norske Kvinners Sanitetsforening og Nasjonalforeningen for folkehelsen. Hvilken betydning utredningen fra de frivillige organisasjoner har hatt for planlegging av utforming av praktiske tiltak, er det vanskelig å uttale seg om, men den stadige etterspørsel etter publikasjonen "Vår aldrende befolkning", som senere er revidert, tyder iallfall på at den dekker et behov såvel hos offentlige som private organer. Om den skjebne som ble den offentlige innstilling til del er det vel ikke stort annet å si enn at dersom dens intensjoner og mange fremsynte forslag var blitt fulgt ville vi på en rekke områder innen eldreomsorgen trolig stått bedre rustet enn vi gjør i dag. Desto større forhåpninger knytter det seg nå til Komiteen for eldreomsorgen, som ble nedsatt av Sosialdepartementet i 1964. Denne komite, hvis oppgave er å trekke opp retningslinjer for opplegget av den fremtidige eldreomsorg, har avgitt sin første

innstilling som behandler organisering av hjemmehjelp for eldre. På bakgrunn av innstillingen er det utarbeidet en Stortingsmelding som går ut på at kommunene skal få refusjon fra staten for utgifter til hjemmehjelp for eldre og uføre på lik linje med den refusjon de får for avlønning av hjemmesykepleiere og husmorvikarer. Den nye refusjonsordningen ventes å bli satt ut i livet med det første og vil forhåpentlig bli en vesentlig hjelp og inspirasjon for kommunene til å innføre hjemmehjelp eller utvide den de allerede har.

I tillegg til de to offentlige komiteer som er nevnt, har statens medvirkning i eldreomsorgen i alt vesentlig bestått i bevilgning av alderstrygd og folketrygd. For øvrig har en overveiende del av eldreomsorgen vært overlatt til den enkelte kommune, som alt etter sin økonomiske evne, beliggenhet, sine kommunikasjonsmuligheter, frivillige organisasjoner — og enkeltpersoners innsikt og initiativ, har bygget aldershjem og organisert helse- og velferdstiltak. Altfor ofte har tiltakene grodd opp spredt og tilfeldig uten tanke på at et effektivt system forutsetter at tiltakene sees i sammenheng og koordineres. I de senere år har det imidlertid skjedd en viss utvikling, idet stadig flere kommuner går inn for å utarbeide en samlet plan for det videre opplegg — en plan basert på analyse av behovet for tiltak og institusjonsplasser. Oftest er det vel mangelen på institusjonsplasser, spesielt sykehjemsplasser, som oppfattes som det første og største problem. Selv om dette problem ikke omfatter mer enn 7 — 8 % av den eldre befolkning, dreier det seg allerede i dag om 15 — 18 000 eldre. Det er anslått at behovet i 1980 vil ha økt til ca. 30 000 plasser.

Hvor skal de gamle bo?

Regner vi med at i alt ca. 11 — 12 % av eldre over 70 år vil ha behov for en plass i alders- eller sykehjem, vil vi i 1980 trenge ca. 43 500 plasser, dvs. om lag 19 000 i tillegg til de 24 600 vi har i dag. I realiteten må vi regne med en enda større tilvekst idet endel av våre nåværende institusjoner må sies å være så lite egnet for formålet at de etterhvert må nedlegges. De uttellingene en slik utbygging vil medføre kommer opp i betydelige millionbeløp, og når vi i tillegg vet at det er vansker med å skaffe personale på aldersinstitusjoner, er det all grunn til å søke intenst etter andre farbare veier å gå for å redusere behovet for institusjonsplasser. Mens de fleste sykehjemspasienter av

rent helsemessige grunner trenger behandling og pleie på institusjon, synes det blant aldershjemsklientelet å være endel som fortsatt kunne klare seg hjemme, forutsatt noenlunde hensiktsmessige boligforhold og adgang til service som hjemmehjelp, hjelp til kropps- og fotpleie, adgang til å kjøpe ferdiglaget middagsmat, og forutsatt at de om nødvendig fikk hjelp til å dekke sitt kontaktbehov gjennom besøk, klubber, turer og andre arrangementer, og at det ble organisert regelmessige tilsyn.

Med utgangspunkt i en undersøkelse av aldersinstitusjoner i Vest-Agder, uttalte ass. fylkeslege Øygard etter å ha intervjuet 379 av pensjonærene: "Når så mange av pensjonærene er så friske at dei kunne vera heime og trivsla i institusjonane ikkje er som den burde, så ligg det nær å spørja, kva det så er som har drive dei inn i institusjonen. Det kan vera mange svar på dette. Dei budde kanskje einbølt til. Kjende seg einsame. Borna eller andre skyldfolk var borte. Eg trur likevel at alt kan samlast i eit ord: Heimane, aldersinstitusjonane gir TRYGGLEIK. Når dei gamle bur i ein institusjon så veit dei at dei får hjelp om noko kjem på. Dei veit også at før eller sidan vil dei bli sjuke. Der vil oppstå situasjonar der dei treng hjelp. I institusjonen kan dei få denne hjelpa. Dei kjennar seg trygge der, og det er tross alt eit viktig trivselsmoment. Det ligg nær å spørja om ikkje den tryggleik dei gamle får i aldersinstitusjonen kunne skaffast på annan måte, dersom dei frå si eige stove kunne tilkalla hjelp til stort eller smått om noko kom på, ville sikkert mange heller budd heime enn å vera i institusjonen."

Påstanden om at endel eldre kunne klart seg lenger hjemme dersom de hadde hatt en hensiktsmessig bolig kommer unektelig i et noe underlig lys når vi vet at forholdsvis mange eldre har dårlige boligforhold. Ifølge folketellingen i 1960 bodde over halvparten av eldre i boliger som var minst 40 år gamle. Selv i byene var 3 % av leilighetene hvor de eldre bodde uten innlagt vann, 18 % manglet vannklosett og 56 % var uten bad. I landdistriktene hadde 1/4 av boligene ikke innlagt vann, 3/4 var uten vannklosett og over 4/5 hadde ikke bad.

Siden krigen har stadig flere kommuner og tildels også organisasjoner søkt å løse de eldres boligproblemer ved å bygge rimelige, lettstelte småleiligheter eller aldersboliger. Ved utgangen av 1966 var det bygget omlag 7 000 aldersboliger, dels i blokker (bortimot 2/3) og dels i småhus på 1 – 2 etasjer (vel 1/3). Uten tvil løser disse leilighetene boligproblemene for endel eldre. Men utbyggingstempoet er langsomt, slik at søkerne dels må vente i årevis før de får en alders-

bolig, og vi vet heller ikke i hvilken utstrekning overflytting til og det å leve i aldersboliger fører med seg vansker og nye tilpasningsproblemer. Såvel i større byer hvor tomteproblemet er fremherskende som i grissgrendte strøk vil overflytting til en aldersbolig som regel bety at den eldre må flytte fra sin tilvante bydel eller sin grend. En konsentrasjon av aldersboliger i høyblokker som f.eks. i Oslo kan også lett føre til segregering av eldre og vanskeliggjøre kontakten med yngre aldersgrupper. På den annen side innebærer konsentrerte "kategoribygger", det være seg for eldre eller uføre, ubetingede fordeler når det gjelder å organisere tilsyn med og service for beboerne. Ideelt sett kunne man på lang sikt tenke seg at nye boligstrøk ble planlagt så variert at både eldre og yngre fikk anledning til å velge og til å bytte leilighet når de ønsket seg en større eller mindre, og at vi hadde mulighet for å yte like god service enten de eldres boliger utgjorde en integrert eller segregert del av boligmassen. Dette er eventuelt fjern fremtidsmusikk. Vi blir i de nærmeste 10-årene fortsatt nødt til å bygge spesielle aldersboliger, men også disse bør varieres i størst mulig utstrekning både når det gjelder plassering og utforming.

Som regel skal boligen by på alvorlige mangler, og helsemessige plager være følbare før eldre velger å oppgi sitt hjem, spesielt dersom de som nevnt må flytte et stykke fra hjemstedet. Og spørsmålet reiser seg om man ikke for alvor burde satse på utbedring av gamle boliger, iallfall på landsbygda. At helse- og velferdstiltak også lar seg organisere i grissgrendte strøk har vi i dag flere eksempler på. Stell av hjemmeboende syke eldre byr riktignok på spesielle vansker i landdistriktene. Men også på dette området vil det kunne gjøres en betydelig innsats for å hjelpe flest mulig av dem som ønsker å leve og dø i sitt eget hjem. Gjennom en hensiktsmessig organisert hjemmesykepleie skulle det la seg gjøre å gi hjemmepasientene faglig fullverdig pleie og stell. Jeg bygger denne påstand på det forhold at over 50 % av landets godkjente sykepleiere er ute av aktiv tjeneste. En stor del av disse ville det trolig være mulig å engasjere i hjemmesykepleievirksomhet. Dessuten vet vi at det allerede nå også i grissgrendte strøk er gifte sykepleiere som innenfor et løst organisert system bistår eldre hjemmepasienter.

Trivselstiltak for eldre

Mens de forskjellige tjenester og tiltak på landsbygda ofte må bringes til de eldre, kan brukerne i byer og tettbygde strøk i langt større utstrekning komme til service-centra eller helse- og verferdssentraler. Selv om utbyggingen av slike sentraler langt fra er skjedd så raskt som man kunne ønske, er det siden Nasjonal-

foreningen startet med den første sentral i 1952 opprettet 13 helse- og velferdssentraler i Oslo og omlag 20 i andre byer. Konkrete planer foreligger for Oslo og Bergen når det gjelder opprettelse av alderssentre, service-sentre som er en videre utbygging av helse- og velferdssentralene.

Aldringen – en prosess

Den vanlige aldersgrense for å nytte helse- og velferdssentralenes tjenester er 70 år, og det er også aldersgruppene 70 år og oppover vi har omtalt i forbindelse med institusjoner og aldersboliger. Vi har i det hele tatt gått ut fra at vår eldreomsorg skal omfatte folk over 70 år, selv om vi ellers understreker at aldringen er en vedvarende prosess som iallfall manifesterer seg i 45 – 50 års alderen og at ingen således kan sies å bevege seg fra gruppen middelaldrende til eldre fra den ene dag til den annen.

Sett fra teoretisk synsvinkel – når det gjelder gerontologi – læren om og studiet av aldringen og alderdommen, er det innlysende at undersøkelser, det være seg innen det biologiske, kliniske eller sosiale felt av gerontologien må omfatte studier også av aldersgruppene før pensjonsalderen. Når vi her i landet i stor utstrekning har konsentrert gerontologiske undersøkelser omkring folk over 70 år, skyldes dette i første rekke at det var – og fremdeles er – stor mangel på systematisk informasjon om levevilkår, helsetilstand og trivsel blant pensjonister. Dette har medført at man særlig har søkt å ta opp undersøkelser innenfor anvendt forskning eller nytteforskning for å skaffe et sikrere grunnlag for en hensiktsmessig eldreomsorg. Vi har imidlertid ved Nasjonalforeningens gerontologiske institutt også foretatt et par undersøkelser som har omfattet yngre aldersgrupper. I det ene prosjektet, "En intelligensundersøkelse av middelaldrende og eldre" var den yngste aldersgruppen 55 – 64 år. Den andre undersøkelsen over eldre arbeidstakere som p.t. pågår under Haktor Hellands ledelse omfatter arbeidstakere ned til 55 år.

Når bør aldersopplysningen settes inn?

Så langt aldersforskningen. Men i hvilken utstrekning kan eller bør det være en oppgave innen eldreomsorgen å medvirke til at middelaldrende forbereder seg til pensjonsalderen? Jeg har innledningsvis søkt å skissere de vesentlige oppgaver innen den praktiske eldreomsorg, oppgaver som vil kreve oppmerksomhet, og ikke minst økonomiske løft i årene som kommer. Er det i det hele tatt realistisk å tenke seg at man makter mer enn å etablere den nødvendige tjeneste for pensjonister? Det offentlige – sentrale og lokale myndigheter – synes å få nok med å skaffe midler til sykehjems- og boligsektoren. Frivillige organisasjoner

har allerede i dag påtatt seg store økonomiske løft innen helse- og velferdssektoren. Og spørsmålet er derfor, har vi råd til å utvide eldreomsorgen til også å omfatte spesielle tjenester for middelaldrende? Mitt svar er at vi ikke har råd til å la være.

Flertallet av de oppgaver vi står overfor innen eldreomsorgen er påtrengende og krever en forholdsvis rask løsning, idet det gjelder å ta hånd om eldre som *er* skruppelige, *har* uhensiktsmessige boligforhold, er plaget av ensomhet, er deprimerte, føler seg til overs og har vansker med å finne mening og holdpunkt i tilværelsen. Arbeidet med å finne raske og adekvate løsninger må utvilsomt fortsette. Men på lengre sikt, spesielt med det økende antall eldre for øye – er det like tvingende nødvendig å rette oppmerksomheten mot forebyggende tiltak.

Hverken alderdommen eller endel av den reduksjon den fører med seg, kan forebygges, men mye ville være vunnet dersom den enkelte ble motivert for og satt i stand til å planlegge alderdommen. En alminnelig målsetting for planleggingen må være å skaffe kompensasjonsmuligheter for skrupelighet, for tap av venner og familie, av yrkesrolle, kolleger og arbeidskamerater. Med årene gror vi stadig fastere i etablerte livsmønstre, holdninger og innstillinger. Evnen og viljen til å skaffe nye kontakter avtar. Riktignok er sammenhengen mellom – på den ene side, aktivitet, kontakt og sosialt engasjement, og grad av trivsel, på den annen side, sterkt individuelt preget. Men det synes klart at en for sterk grad av psykisk og fysisk inaktivitet er skadelig og kan påskynde aldringsprosessen. I sin ytterste konsekvens kan kontaktløshet, mangel på stimulans, opphopping av skuffelser og uløste problemer føre til at eldre mennesker neglisjerer sitt personlige stell og kosthold, noe som igjen fører til fysisk forfall og økende avhengighet av omgivelsen. Den bitre, desillusjonerte, den deprimerte eller aggressive eldre vil oppleve tilværelsen som en byrde og representere et større eller mindre problem for familie og samfunn. Angsten for ikke å bli tatt hånd om fører lett til at sykdom og skrupelighet blir brukt som våpen til å dirigere omgivelsene, samtidig som en frustrerende opplevelse av avhengighet kan forsterke en bitter holdning hos eldre.

Samfunnet er forpliktet til å drive mentalhygienisk arbeid for enhver aldersgruppe, og målsetningen må være å forebygge vansker eller yte den enkelte hjelp før problemene har ført til alvorligere psykiske skader. Sett fra ideelt og økonomisk synspunkt bør derfor eldreomsorgen utvides til å omfatte også årene før pensjoneringen. Det er spesielt to områder hvor man kunne tenke seg å organisere tiltak for middelaldrende.

Helse- og velferdstjeneste for middelaldrende?

Det ene er å åpne adgang til å nytte helse- og velferdstjenester som fotpleie, hårpleie, sosialrådgivning, klubber og andre sosiale tiltak. En slik service har allerede vært drøftet i Nasjonalforeningen, og selv om vi, som nevnt, setter minimums-grensen for å nytte en helse- og velferdssentral til 70 år, er vi i praksis ikke mer rigide enn at vi forsøker å bistå også noe yngre som spesielt ber om våre tjenester. En alminnelig senkning av aldersgrensen for anledning til å nytte helse- og velferdstjeneste vil medføre økede utgifter, kreve mer personell, både frivillige og profesjonelle. Inkluderer man f.eks. aldersgruppen 65 – 70 år må vi også regne med at andre tilpasnings- og praktiske problemer vil komme i forgrunnen enn dem det i dag stort sett blir søkt sosialrådgivning for. Men økonomiske eller praktiske problemer bør ikke i lengden være til hinder for å yte service for eldre middelaldrende, dersom vi virkelig mener at en slik ordning er av vesentlig betydning. Ved å senke aldersgrensen ville vi oppnå at det kom yngre og dermed mer aktive deltakere ved sentralene. Det ville trolig bli lettere å rekruttere tillitsmenn og organisatorer, og klientene selv ville på den måten få større mulighet til å påvirke planlegging og opplegg. For raske og spreke klienter over 70 år ville det sannsynligvis være lettere å få kontakt med noe yngre enn eldre aldersgrupper. En bredere alderssammensetning med mer aktivt engasjement vil også motvirke oppfatningen av klientene som en segregert gruppe som "vi yngre" gjør noe for. Ikke minst viktig er det å få kontakt med middelaldrende mens de ennå er forholdsvis fleksible, ikke nærer for sterk skepsis overfor nye forhold og mens evnen til å knytte nye kontakter er best mulig.

Ved hver av de større helse- og velferdssentralene er det mellom 30 – 60 aktive frivillige. Storparten av disse er over 60 år og ikke få over 70 år. I tillegg til den verdifulle innsats de yter, er det utvilsomt av betydning at de får innføring og praktisk innsikt i aldersproblemer og eldreomsorg, og det ligger nær å anta at vordende pensjonister ved å få kontakt med eldreomsorgen vil finne oppgaver som i neste omgang kan medvirke til å gi pensjonisttilværelsen øket innhold og mening. Hvor langt ned i den aldersgruppe som noe diffust betegnes som middelaldrende, man skal gå, er et skjønnsspørsmål. Når jeg har nevnt alderen 65 år er det fordi jeg har valgt 5 år før den alminnelige pensjonsalder. Det er vel imidlertid et tidsspørsmål når 70 års grensen blir senket. Iallfall bør man ta sikte på å åpne adgang for forebyggende tiltak minst 5 år før den alminnelige pensjonsalder.

Informasjon og opplysning

Vi må regne med at forebyggende tiltak gjennom praktiske tjenester som vi har vært inne på, bare vil nå en del av de vordende pensjonister. Men idet vi anser det ønskelig å stimulere flest mulig til å forberede seg til pensjonsalderen, vil det også være nødvendig med en bredt opplagt opplysningskampanje. Innholdet av en opplysningsvirksomhet og en eventuell organisering vil bli nærmere drøftet på seminaret. Men jeg vil allerede nå gjerne understreke at også denne virksomhet bør ha nær tilknytning til eldreomsorgen, ikke minst til enheter som er beskjeftiget med evalueringsstudier og gerontologisk forskning i sin alminnelighet. Skulle man organisere en slik virksomhet her i landet, ville vi derfor anta at det var hensiktsmessig å legge den opp i nært samarbeid med Nasjonalforeningens gerontologiske institutt.

Ikke slik å forstå at Instituttet i neste uke kan merke ett av sine kontorer med "Pre-retirementavdeling", men vi håper iallfall å bli i stand til å ta opp denne oppgaven som vi, gjennom praksis og undersøkelser, stadig får bekreftet at det er påkrevet å gå inn for. Når jeg foreslår organiseringen av forberedelse til pensjonsalderen lagt opp i nært samarbeid med et aldersforskningsinstitutt, er det for det første fordi man der må forventes å ha en viss innsikt i aldersforandringer og alderdomsproblemer, en innsikt som synes å være en nødvendig forutsetning for førpensjoneringsopplysning. Videre vil man under opplegg av kurs og andre former for opplysningsvirksomhet ha behov for innsikt i praktisk eldreomsorg, dvs. man må kjenne til institusjoner og organer innen dette området av sosialomsorgen. Når vi ved vårt Institutt er interessert i denne oppgaven, er det også fordi vi anser det som meget verdifullt å komme i kontakt med folk før pensjonsalderen, få kjennskap til deres holdninger og forventninger, og deres ønsker med hensyn til fremtiden. En slik "feed-back" ville trolig også være til nytte for eldreomsorgen i sin alminnelighet, idet Nasjonalforeningen gjennom 600 helselag og sitt nære samarbeid med andre frivillige organisasjoner og offentlige organer kunne medvirke til at nye tiltak ble prøvet og vurdert.

La meg til slutt få gi følgende oppsummering:

Jeg har prøvet å påpeke:

1. At en forberedelse til pensjonsalderen er nyttig og nødvendig for mange.
2. At man gjennom førpensjoneringsopplysning kan gi folk anledning til å drøfte og eventuelt løse aktuelle problemer og derved oppnå større grad av trygghet og harmoni når de går pensjonsårene i møte.

3. At den har sin store forebyggende verdi ved at den kan medvirke til at vi står bedre rustet til å møte pensjonsalderens krav og løse endel av de problemer som kan melde seg.
4. At forberedelse til pensjonsalderen kan lette overgangen fra yrkesutøver til pensjonist, og at man gjennom saklig opplysningsvirksomhet kan medvirke til å redusere en eventuell angst for fremtiden.
5. Opplegget av forberedelse til pensjonsalderen må betraktes som en naturlig og vesentlig del av eldreomsorgen.

(Utdrag fra "Pensjonsalderen – meningsfylt eller meningsløs?" Universitetsforlaget 1969).

☆☆

MELD DEG INN I TELEVERKETS PENSJONISTFORENING.

Foreningen gir deg opplysninger gjennom sirkulærer hva du får i pensjon ved lønnsreguleringer m.v.

Her møter du venner og kolleger, oppfrisker gamle minner fra tidligere år. Ved siden av har vi gode underholdningskvelder. Driver også reisevirksomhet til inn- og utland.

Den siste onsdag i måneden har vi møte i kantinen, Universitetsgata 2 (Teledirektoratets bygg), kl. 1800.

TELEVERKETS PENSJONISTFORENING
OSLO

INNMELDINGSBLANKETT

Etternavn:	Fornavn:
Fødselsår:	Dato:
Adresse:	Telefon:

Jeg melder meg inn i Pensjonistforeningen ved Televerket, Oslo.

Oslo, 19.....

.....
Underskrift